

Світлана Юхимець

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри «Філологія» Одеського національного морського університету, Одеса, Україна;

МІЖСИСТЕМНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ТЕРМІНОСИСТЕМИ «ТРАНСПОРТНА ЛОГІСТИКА»

Ключові слова: *логістика, терміносистема, області донори, запозичення*

Сучасні термінологічні студіювання все частіше проводяться на тлі когнітивної лінгвістики у межах якої термін розглядається як когнітивна структура, а термінологія як результат когнітивної діяльності фахівця.

Можливість долучення когнітивного підходу під час вивчення і моделювання терміносистеми обумовили виникнення нового підходу до вивчення терміносистем, а саме когнітивне моделювання терміносистеми. У даному випадку моделювання терміносистеми розглядається як «створення гіпотетичної моделі явища з наступною верифікацією цієї моделі на мовному матеріалі» [1], а побудована когнітивна модель репрезентує інформацію щодо певного фрагменту дійсності, що зберігається в свідомості людини.

Актуальність дослідження зумовлена нагальною потребою більш глибокого вивчення механізму когнітивного моделювання терміносистем взагалі, і визначення міжсистемних запозичень терміносистеми «транспортна логістика» зокрема. Попри наявність багатьох праць, присвячених вивченню когнітивістики (Дж. Лакофф, Р. Лангакер, Ч. Філлмор, А. Гольдберг, Ж. Фоконьє, В. Карасик, О. Кубрякова, Ю. Степанов, А. Маслова, Й. Стернін, З. Попова, О. Селіванова, К. Філатова та інші), досліджень в рамках когнітивного моделювання терміносистеми «транспортна логістика» не здійснювалося.

Установлення особливостей міжсистемних запозичень сфери транспортної логістики базується на використанні таких методів, як зіставний, компонентного аналізу, метод опозицій, метод семного аналізу словникових дефініцій, аналітично-описовий, а також метод кількісного аналізу.

Термін виступає єдиним зряддям збереження, фіксації та передачі наукового знання, і оскільки здатність термінологічної лексики найповніше відобразити суть понять виступає максимально важливою, то з'ясування значення термінологічної одиниці передбачає насамперед встановлення реферованого поняття. У термінології реалізується система понять, притаманна певній галузі людської діяльності, яка перебуває у постійному розвитку, де термінологія відтворює тріаду *реалія – поняття – мовний знак (термін)*.

Досліджувана терміносистема характеризується наявністю двох типів запозичених термінів: терміни запозичені з інших мов і терміни запозичені з суміжних терміносистем. Наявність першого обумовлена екстралінгвістичними факторами, завдяки яким більша кількість запозичень з латинської, французької та інших мов, а існування другого типу пояснюється

міжпредметним зв'язком транспортної логістики і сфери транспорту, комерційною діяльністю та інформаційними технологіями.

Проаналізувавши досліджуваний матеріал на даний час терміносистема транспортної логістики налічує наступні області-донори і наукові дисципліни: транспорт, упаковка (тара), комерція, юриспруденція, інформаційні технології, менеджмент, маркетинг, математика і фізика.

Транспорт (21 % від загальної вибірки) – це сфера знань і діяльності, яка є найбільш активним «донором» термінів для англomовної терміносистеми транспортної логістики. Транспортування неможливе без участі автомобільного, водного (морського або річкового), залізничного, повітряного або трубопровідного транспорту. Таким чином, для номінації будь-яких тягових засобів, рухомого складу, терміналів, а також учасників логістичних процесів використовується вже існуюча термінологія.

Приклади запозичень: а) транспортні і тягові засоби: oil-ship - танкер; unit train - вантажний поїзд, що прямував за маршрутом без проміжних операцій в шляху; panel van - вантажний автомобіль з суцільнометалевим кузовом; baggage car - багажний вагон; bulk carrier - судно для перевезення насипних, наливних або масових вантажів; break bulk vessel - судно для перевезення вантажів без упаковки; motor freighter - вантажний теплохід; meat refrigerator van - вагон-льодовик для перевезення м'яса; surface transport - наземний транспорт;

б) термінали: port - порт; pier terminal - порт з пірсом; dock - док; dead-end station - кінцева станція; platform - перон; access road - під'їзна колія; hub - аеропорт базування;

в) учасники логістичних процесів: armator - судновласник; assistant superintending engineer - помічник головного інженера порту; steward - стюарт; stevedore - портової вантажник.

Упаковка, тара (14% від загальної вибірки) є важливою ланкою в процесі транспортування, оскільки без належного пакування неможливо забезпечити схоронність перевезених вантажів і високу якість транспортування в цілому. Тому існує міждержавний стандарт по тарі і упаковці для регулювання термінологічних питань, де представлена лексика англійською, німецькою та французькою мовами. До цієї групи входять терміни, пов'язані з найменуванням тари, її розмірами та іншими характеристиками:

а) види і типи тари: big-bag - біг-бег (Змінний мішок для підйому і перевезення вантажів різного типу навалом); blister package - блистер; box - коробка; craft bag - крафт мішок; drum - бочка; flask - фляга; molded tare - лита тара; consumer package - споживча тара; demountable container - розбірна тара; pouch - пакет;

б) фізичні характеристики тари і упаковки: actual dimensions of a container - справжніх розмірів тари; fragile package - тендітна тара; nominal dimensions of a container – номінальні.

Комерція – досліджувана вибірка налічує 158 вищезазначених термінів, що складає 5% загальної вибірки. Наприклад: average, cancelling

date, dispatch, shipping instructions.

Маркетинг (0,9 %) також надав деякий вплив на формування термінології транспортної логістики, оскільки обидві ці області мають спільну мету - задоволення потреб замовника (покупця, вантажоодержувача). Тому в термінологію транспортної логістики увійшли такі терміни як agents fee - агентська винагорода; bar code - штриховий код; vendor - постачальник.

Математика. Перед фахівцями в галузі транспортної логістики постають завдання розрахунку економічної ефективності, потужності транспортної системи, побудови економіко-математичних моделей розподілу матеріальних потоків, наприклад: mathematical economic model - економіко-математична модель; fuzzy sets theory - теорія нечітких множин.

Фізика. Фахівці транспортної логістики використовують фізичні терміни (одиниці зміни, фізичні величини) для уточнення фізичних параметрів вантажів і транспортних засобів. Такі терміни також важливі, оскільки використовуються при оформленні міжнародних документів (угод, накладних і т.ін.), Наприклад: cubic foot - кубічний фут; weight - вага; capacity - місткість. Також використовується термінологія інших предметних областей, наприклад, термін information logistics system (інформаційна логістична система) використовується в логістиці, інформаційних технологіях і маркетингу; measurement ton є морським терміном, транспортної логістики та бізнесу;

В рамках когнітивного дослідження терміносистеми транспортної логістики вивчення міжпредметних зв'язків є необхідним задля фреймового аналізу, оскільки він дає можливість побудови моделі досліджуваної терміносистеми і визначення місця основних концептів фреймів більш високих рівнів.

Литература (References)

1. Belyavskaya Ye. G. (2008). On the problem of modeling polysemy (interlingual correspondences of the formation of the semantic structure of a word). *Bulletin of the Moscow State Linguistic University*, 544, 14-22 Retrieved March 10, 2021, from <https://cyberleninka.ru/article/n/kognitivnaya-lingvistika-i-prepodavanie-inostrannyh-yazykov>